

Almanca Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Kaygı, Dil Öğrenme Stratejileri Kullanımları ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki

Adnan Oflaz , Samsun

Öz

Yabancı dil öğrenimini etkileyen içsel faktörlerden biri de kaygıdır. Kaygı; genel manada, kötü bir şey olacağı endişesiyle yaşanan belirsizlik, huzursuzluk, sıkıntı kaynaklı duyu durumu olarak tanımlanmaktadır. Yabancı dil kaygısı ise araştırmacılar tarafından genel kaygının duruma özel türü olarak tanımlanır. Kaygının olumsuz etkilerine karşın dil öğrenme stratejileri, yabancı dil yeterliliğinin artırılmasında olumlu bir rol oynamaktadır. Dil öğrenme stratejileri, öğrenme sürecini organize eden farklı öğrenme teknikleri ile öğrencilerin kendi öğrenmelerini tasarlamalarını, öğrenme materyalini seçmelerini ve bağımsız olarak öğrenme sürecini düzenlemelerini sağlamaktadır. Bu çalışmada 2017-2018 öğretim yılında Almanca öğretmenliği hazırlık sınıflarında öğrenim gören 41 öğrencinin kullandıkları dil öğrenme stratejileri düzeyleri ve yabancı dil kaygıları tespit edilerek bu değişkenlerin akademik başarıyla ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin dil öğrenme stratejilerini tespit etmek amacıyla Oxford (1990) tarafından geliştirilen “Dil Öğrenme Stratejileri Envanteri” (SILL), dil öğrenim süreçlerinde yaşadıkları kaygı oranları belirlemek için ise “Yabancı Dil Sınıf Kaygısı Ölçeği” (FLCAS) kullanılmıştır. Öğrencilerin akademik başarılarının belirlenmesinde 2017-2018 eğitim yılı sonunda elde ettikleri not ortalamaları kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kaygı düzeyi düşük öğrencilerin yıl sonu başarı ortalamaları (M=78.1) kaygı düzeyi orta seviyedeki (M=68.96) ve yüksek seviyedeki (M=63.6) öğrencilerin başarı ortalamalarından daha yüksektir. Dil öğrenme stratejileri kullanımlarına bakıldığında, yüksek düzeyde strateji kullanan öğrencilerin başarı ortalamalarının (M=75.1), düşük (M=69.3) ve orta seviyede (M=67.5) strateji kullanan öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere göre düşük kaygılı öğrenciler ve yüksek strateji kullanan öğrenciler diğer öğrencilerden daha başarılıdır. Ayrıca, yüksek düzeyde dil öğrenme stratejisi kullanan öğrencilerin yabancı dil kaygı seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan, öğrencilerin dil öğrenme stratejilerinin öğretilmesi ve yüksek düzeyde kullanmasının sağlanması, dil öğrenme kaygısını azaltıcı sınıf içi aktivitelerin kullanılması, Almanca öğrenme sürecine olumlu katkılar yapacak, öğrencilerin başarısını artıracaktır.

Anahtar Sözcükler: Almanca, Dil Öğrenme Stratejileri, Kaygı, Başarı, Yabancı Dil

Abstract

The Relationship between Anxiety, use of language learning strategies and academic achievements of german preparatory class students

One of the internal factors affecting foreign language learning is anxiety. Anxiety; in general, is defined as the uncertainty, restlessness and distress caused by the fear that something bad will happen. Foreign language anxiety is defined by the researchers as the case-specific type of general anxiety. The high level of anxiety in a foreign language affects negatively the language acquisition and reduces the learning

success. Despite the negative effects of anxiety, language learning strategies play a positive role in increasing language skills. Language learning strategies include different learning techniques that organize the learning process. These learning strategies enable foreign language learners to shape their own acquisition process, select the learning material and organize the learning process independently. The aim of this study is to investigate and determine the relationship between the level of language acquisition strategies, which are used by 41 German preparation class students and their foreign language anxieties and how these changes show equivalences with academic success. To this end, two questionnaires (SILL and FLCAS) were used: the “Strategy Inventory of Language Learning (SILL)” developed by Oxford (1990) to determine the subjects’ language learning strategies, and the “Foreign Language Class Anxiety Scale” (FLCAS) to measure student anxiety levels’ grade. Year-end grades were used to determine the academic achievement of students in the 2017-2018 academic year. According to the results, the academic performance average for students with low anxiety level ($M = 78.1$) was higher than for students with medium anxiety level ($M = 68.9$) and with high Anxiety Level ($M = 63.6$). Regarding the usage of learning strategies, it was found that students who use high level strategies ($M = 75.1$) are more successful than students who use lower language learning strategies. In addition, it is determined that students using high level language learning strategies had a low level of anxiety in foreign language. In this respect, it is important that students learn and use language learning strategies at a high level. The use of classroom activities to reduce language learning anxiety will contribute positively to the German acquisition process and increase students’ success.

Keywords: German, Language Learning Strategies, Anxiety, Success, Foreign Language

Giriş

Yabancı dil öğrenimi sürecinde birçok faktörün etkisi görülmektedir. Bu faktörleri “öğrenen”, “yöntem” ve öğrenme sürecinde kullanılan “öğretim malzemeleri” ile ilgili faktörler şeklinde üç başlık altında toplamak mümkündür. Öğrencinin dil öğrenme motivasyonu ve hedef dile karşı tutumu, öğrenme ortamı, kullanılan ders kitapları, öğretici tarafından uygulanan dil öğretim yöntem ve teknikleri, öğretmenin yetkinliği bu faktörlerden bazılarıdır. Bu etkenler dikkate alındığında yabancı dil öğreniminin fen bilimlerindeki gibi birtakım belirli matematiksel formüller aracılığıyla gerçekleşmeyeceği görülmektedir. Fen bilimlerinde deneyler sonucunda kesin ve genellenebilir bilgiler oluşmakta, elde edilen bu bilgi ile bir durumun sebep ve sonuçları açıklanmakta, tekrarlanabilir veri ve ölçekler kullanılarak yeni sonuçlara ulaşılmaktadır. Ancak yabancı dil öğretiminde dil öğrenmek isteyen herkesin bu şekilde kullanabileceği bir formül veya teknik bulunmamaktadır. Dil öğrenimi; bireysel farklılıklar sebebiyle, öğrenme stilleri, öğrenme amacı, motivasyon açılarından kişiden kişiye değişmekte; bilişsel ve nörolojik açıdan bazı karmaşık süreçleri barındırmaktadır. Dil canlı ve değişken bir yapıya sahiptir ve birçok yönü ile dilbilimcilerin ve aynı zamanda farklı bilim dallarındaki araştırmacıların yaptıkları disiplinler arası çalışmalarla araştırılmaktadır. Dilbilimcilerin araştırma konusu olan dil belirli yöntemler dahilinde farklı çalışma alanlarına ayrılarak incelenmektedir. Dilbilim kendi alt dallarında (sesbilim, edimbilim, psikodilbilim, biçimbilim, kökenbilim, dizinbilim, anlambilim, sözcükbilim, sinirdilbilim, göstergebilim, lehçebilim, söz dizimi) “dil”i inceler ve betimlemeler yapar. Bu alt dallardan ruhdilbilim; dilin betimlenmesinden ziyade dil ve düşünce ilişkisinden yola çıkarak alıcı ve gönderici arasındaki kodlama-çözümleme

sürecini, dil edinim ve öğrenimindeki psikolojik faktörleri ve bu faktörlerin yol açtığı sorunları konu edinmektedir. “Ruhdilbilim, dilin edinilmesinde ve kullanılmasında etkili olan ruhsal süreçleri inceleyen bir bilim dalı olarak, sözcelerin üretilişi, bu sözcelere anlam yükleme süreci, üretilen sözcelerin yorumlanması, dilsel öğelerin (sözcük, tümce, metin) bellekte var oluş biçimleri, dil bozuklukları, dil edinim süreci, ikidilli ya da çokdilli konuşucuların bu dilleri bellekte depolama biçimleri ile dili kullanımları arasındaki ilişkileri incelemektedir” (Rifat 1998: 97-98). Bu bağlamda dil öğrenme sürecinde “kaygı” psikodilbilim’in çalışma alanına girmektedir. “Kaygı” psikolojik bir faktör olarak öğrencinin dil motivasyonunu, dört temel dil becerisinin ve iletişim yetisinin gelişimini etkilemektedir. Kaygının dört temel dil becerisine etkilerini tespit etmek amacıyla alan uzmanlarınca birçok çalışma (Cheng/ Horwitz/ Schallert 1999; Sellers, 2000; Fischer, 2005; Ewald, 2007) yapılmış, bu çalışmalarda kaygının, öğrencilerin temel dil becerisinin gelişimlerini olumsuz etkilediği bulgulanmıştır. Yılmaz ve Sakarya Maden (2016: 209) tarafından yapılan bir araştırmada, Almanca öğrenen öğrencilerin %81’i konuşma becerisinde, %66’sı okuduğunu anlamada, %59’u duyduğunu anlamada, %46’ı yazma becerisinde kaygı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu etkinin belirgin şekilde görüldüğü beceri türü üretime yönelik olan konuşma becerisidir. Çünkü konuşma becerisi psikolojik faktörlerin etkisinin açıkça görüldüğü bir beceri türüdür. Öğrenci konuşurken dil bilgisini, kelime bilgisini, akıcı konuşma becerisini ve sesletim becerisini aynı anda kullanır. Dilbilimsel açıdan bakıldığında, konuşma becerisinin kullanımında dilsel yeti (Kompetenz) ve dilsel üretimin (Performanz) aslında ne derece gerçekleştiği ortaya çıkmaktadır. Konuşma sırasında bir öğrenci, öğreneceği dil yapı ve öğelerini doğru bir şekilde kullanmaya çalışır, vurgu, tonlama ve ritme dikkat eder. Ancak, yabancı dil öğrenme kaygısı yaşayan bir öğrenci, konuşma aktivitelerinden önce endişelenmekte, hatta korkmaktadır. Bu durum beraberinde terleme, hızlı kalp atışı, ağız kuruluğu, titreme gibi birtakım fizyolojik etkileri getirmektedir. Kaygı ve temel dil becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacılar, sözlü etkinliklerin daha yüksek kaygı düzeyleriyle ilişkili olduğunu belirlemişlerdir (MacIntyre/ Noels/ Clément 1997; Gregersen/ Horwitz 2002; Liu/ Jackson 2008). Benzer şekilde, Hewitt ve Stephenson (2012)’un İngilizce öğrenen üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, yabancı dil kaygısı ile konuşma becerisi arasında anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmuştur.

Bir diğer üretime yönelik beceri türü olan yazma becerisinde de kaygının etkileri görülmektedir. Cümle üretiminde dilbilgisi yapılarına hâkimiyet, amaca yönelik olarak bağlamın oluşturulması ve bu bağlama uygun kelimelerin kullanılması gerekliliği bazı öğrencilerde endişeye sebep olmaktadır. “Yazma becerisinde oluşan kaygının sebebi öğrencilerin kendilerini yetersiz hissetmelerinden kaynaklanmaktadır” (Rogers 1989:3). Lee (1999), Samimy ve Tabuse (1991) yabancı dil kaygısı ve okuma yetisi arasındaki ilişkiyi incelemiş; kaygının öğrencilerin okuma becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkilediği sonucuna varmışlardır.

Kaygı ile ilgili yapılan araştırmalarda (Spielberger/ Gorsuch/ Lushene, 1970) kaygının sürekli (Eigenschaftsangst) ve durumluk kaygı (Zustandsangst) olarak iki kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Durumluk kaygı normal bir duygu olarak kabul

edilirken, sürekli kaygı sabit, durumlara göre değişmeyen ve tedavi gerektiren bir kişilik özelliği olarak görülmektedir. “Sürekli kaygı yaşayan insanlar utangaçtır ve diğer insanlarla ilişkiden veya temas kurmaktan kaçınırlar” (Nerlicki 2011: 150). Oxford’a (1999) göre, yabancı dil sınıflarında öğrenciler konuşmak zorunda kaldıklarında durumluk kaygı yaşayabilmekte, fakat yabancı dil beceri ve düzeyleri arttıkça bu kaygı yok olmaktadır. “Bazı öğrencilerde ise yaşanan bu kaygı, sürekli kaygıya dönüşmekte ve uzun süre yok olmamaktadır. Yabancı dil sınıflarında yaşanan kaygı sürekli bir hal almaya başladığında, yabancı dilde performans ve başarıyı olumsuz etkilemektedir” (Batumlu/ Erden 2007: 25). “Yabancı dil kaygısının genel kaygıdan ayrıldığı en temel nokta kişinin dil öğrenme sürecinde takındığı tutum, geliştirdiği inanç ve/veya algılardan kaynaklı olmasıdır” (Genç 2016:2). Horwitz ve Young (1991) yabancı dil kaygısını “olumsuz değerlendirilme korkusu”, “sınav kaygısı” ve “bildirişim kaygısı” olarak üç sınıfa ayırmıştır. Olumsuz değerlendirilme korkusu, dil öğrenen öğrencilerin verdiği cevabın veya konuştuklarının akranları veya öğretmenleri tarafından hep olumsuz karşılanacağı hissinden kaynaklanmaktadır. “Sınav kaygısı hata yapma korkusundan kaynaklanan bir performans kaygısı türüdür. Sınav kaygısı olan öğrenciler genellikle kendilerinden gerçekçi olmayan beklentilere girerler ve bekledikleri sınav sonucunu alamazlarsa bunu başarısızlık olarak görürler” (Duman/ Göral/ Bilgin 2017: 15). İletişim kaygısı ise, gelişmemiş iletişim becerileri sebebiyle insanlarla iletişim kurmada utangaçlık yaşama durumudur.

Kaygının olumsuz etkilerine karşın, öğrencinin kendi kendine uygulayabileceği, yabancı dil kaygısını azaltabileceği, dil gelişimini destekleyecek dil öğrenme stratejileri bulunmaktadır. Dil öğrenme stratejileri öğrencilerin dil öğrenim sürecinde uyguladıkları birtakım “öğrenme yolları” şeklinde tanımlanabilir. Bilişsel yaklaşımla birlikte öğrenci sınıfta pasif alıcı durumundan, bilgiyi yapılandırıp işleyen aktif katılımcı konumuna geçmiştir. Bu yaklaşımda bilginin nasıl alındığı, nasıl kodlandığı, nasıl yapılandırıldığı ve nasıl geri getirildiği konu edilmiş, bilginin işlenerek öğrenilmesini sağlayan öğrenme stratejilerinin geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Öğrenciler sınıf içerisinde öğretmen tarafından uygulanan yöntemlere ek olarak, bu öğrenme yolları ile kendi kendilerine yeni kelimeler öğrenmekte, öğrenme süreçlerini planlamakta, yönetmekte ve değerlendirmektedir. Dil öğrenme stratejileriyle ilgili ilk araştırmalar Wong-Fillmore (1979), Stern (1975), Naiman vd. (1978) tarafından başarılı dil öğrencilerin özelliklerinin araştırılmasıyla başlamıştır. Chamot ve Kupper (1989) ve Ehrman vd. (2003) tarafından yapılan araştırmalar yabancı dil öğrenmede başarılı olan öğrencilerin temel dil becerilerini (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) ve iletişim yetisini geliştirmek için duruma göre çeşitli stratejiler kullandıklarını, başarı düzeyi daha düşük olanların ise strateji kullanımlarının yeterli olmadığını ya da duruma uygun stratejiyi seçmekte başarısız olduklarını göstermiştir. Yabancı dil öğrenimi sürecinde strateji kullanımının etkilerini inceleyen Nunan (1997); Chamot ve O’Malley (1996)’in yaptığı çalışmalar strateji kullanımının dil öğreniminde öz-yeterliliği ve motivasyonu artırdığını göstermektedir. Benzer şekilde; Del Ángel, Gallardo (2014) ve Bekleyen (2005) dil öğrenme stratejilerinin üretimsel beceriler olan konuşma ve yazma becerilerini olumlu etkilediğini, öğrencilerin akademik başarılarını yükselttiğini tespit etmişlerdir.

Dil öğrenme stratejilerinin sınıflandırılmalarına bakıldığında; “O’Malley, Chamot, Kupper dil öğrenme stratejilerini üç ana kategori içerisinde incelemektedir, bunlar üstbilişsel, bilişsel ve toplumsal duygusal stratejilerdir” (akt. Saydı 2007:10). Oxford (1990), Kaliforniya Monterey’deki bir dil enstitüsünde çeşitli diller öğrenen öğrencilerin dil öğrenme stratejilerini değerlendirmek için bir “Dil Öğrenme Stratejileri Envanteri” (SILL) geliştirmiştir. Bu envanterde stratejiler dolaylı ve dolaysız olmak üzere iki grupta altı türe ayrılmaktadır. Dolaysız stratejiler grubunda “bellek”, “telafi” ve “bilişsel” stratejiler bulunmaktadır. “Bellek” stratejileri daha çok kelime öğrenimi ve kelimelerin uzun sürede hafızada kalması için; “bilişsel” stratejiler metnin anlaşılması, işlenmesi ve üretilmesi için; “telafi” stratejileri bilgi eksikliklerinin giderilmesi için kullanılmaktadır. Dolaylı stratejiler grubunda ise “üstbilişsel”, “sosyal” ve “duyuşsal” stratejiler bulunmaktadır. “Üstbilişsel” stratejiler, öğrenme süreçlerini düzenlemek için; “duyuşsal” stratejiler, duyguların yönetimi için; “sosyal” stratejiler ise diğer dil öğrencileri ve anadil konuşmacılarıyla daha fazla etkileşim kurarak iletişim yetisini geliştirmek için kullanılmaktadır.

Araştırmanın önemi

Birçok çalışmada kaygının dil öğrenme becerilerini olumsuz şekilde etkilediği bulunmuştur (Horwitz 1986; Wilson 2006; Hewitt/ Stephenson 2012). Yabancı dil kaygısı, öğrencinin dil öğrenme motivasyonunu, dört temel dil becerisinin ve iletişim yetisinin gelişimini etkilemektedir. Buna karşın yabancı dil öğrenme stratejilerinin kullanımı akademik başarıyı olumlu etkilemekte, öğrencilerin dil öğrenimlerine önemli katkılar yapmaktadır (Ehrman/ Leaver/ Oxford 2003). Bu tür değişkenlerin dil öğrenimindeki bazı sorunların çözümüne katkı sunması amacıyla incelenmesi, dil öğrenme sürecinde dikkate alınması ve ortaya çıkan bulgular doğrultusunda gereken yöntemsel ve eğitsel düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu sebeplerle bu çalışma, Almanca öğrenen öğrencilerin dil öğrenme stratejileri kullanımları, dil öğrenme sürecinde yaşadıkları kaygı düzeyleri ve bu etkenlerin öğrencilerin yıllık akademik başarıları ile arasındaki ilişkileri incelemesi bakımından önem arz etmektedir. Elde edilen bulguların yabancı dil öğretmenleri için öğretim hedeflerine ulaşmada yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin dil öğrenme stratejileri kullanımları hangi düzeydedir?
- 2- Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin dil öğrenme stratejileri kullanım düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmakta mıdır?
- 3- Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin yabancı dil öğrenme kaygıları cinsiyet değişkenine göre hangi düzeydedir?
- 4- Dil öğrenme stratejilerinin kullanımı öğrencilerin kaygı düzeylerini etkilemekte midir?
- 5- Öğrencilerin yabancı dil kaygı düzeyleri, dil öğrenme stratejileri ve akademik başarıları arasındaki ilişki nasıldır?

Yöntem

Araştırma modeli

Bu araştırma, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli ile yapılmış betimsel bir çalışmadır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama modelleridir (Karasar, 2007). Tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modellerinde ise; iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasındaki etkileşimin varlığı ve düzeyi belirlenmeye çalışılır (Büyüköztürk, 2016).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin kullandıkları dil öğrenme stratejileri kullanım oranları ve yabancı dil kaygıları tespit edilerek bu değişkenlerin akademik başarıyla ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmaya 2017-2018 öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfında öğrenim görmekte olan 41 (29 kız, 12 erkek) öğrenci katılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi

Öğrencilerin dil öğrenme stratejilerini tespit etmek amacıyla Oxford (1990) tarafından geliştirilen 50 soruluk likert tipi ölçek olan “Dil Öğrenme Stratejileri Envanteri” (SILL) kullanılmıştır. Dil öğrenme Stratejileri kullanım düzeyi belirlemede elde edilen “1,0 – 2,4” arası değerler düşük seviyede kullanımı, “2.5 – 3.4” arası değerler orta seviyede kullanımı, “3.5–5.0” arası çıkan değerler ise yüksek seviyede kullanımı göstermektedir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .89 bulunmuştur. Öğrencilerin dil öğrenim süreçlerinde yaşadıkları kaygı oranlarını belirlemek için ise Horwitz, Horwitz ve Cope (1986) tarafından geliştirilen “Yabancı Dil Sınıf Kaygısı Ölçeği” (FLCAS) kullanılmıştır. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .93 tür. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .91 bulunmuştur. Kaygı Düzeyleri belirlemede standart sapma değeri ve aritmetik ortalama toplanarak yüksek kaygı, aritmetik ortalamadan standart sapma değeri çıkartıldığında elde edilen puanlar düşük kaygı düzeyini göstermektedir. Öğrencilerin akademik başarılarının belirlenmesinde yılsonunda yapılan dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dilbilgisi sınavlarından elde edilen notların ortalaması kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmada cevap aranan birinci araştırma sorusu “Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin dil öğrenme stratejileri kullanımları hangi düzeydedir?” şeklindedir. Bu soruya cevap bulmak üzere öncelikle tüm öğrencilerin strateji kullanım ortalamaları bulunmuştur. Strateji kullanım düzeyleri 6 alt gruba göre belirlenmiştir.

Tablo 1. Almanca ögrt. hazırlık sınıf öğrencilerinin dil öğrenme stratejileri kullanım düzeyleri

N	M	SD	Minimum	Maximum
41	3.00	.48867	2.12	4.20

Öğrencilerin stratejileri kullanım ortalamasına bakıldığında, dil öğrenme stratejilerini orta seviyede ($M= 3.00$, $SD=.4886$) kullandıkları görülmektedir. Dolaylı ve dolaysız strateji türlerine göre kullanım düzeyleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 2. Türlerine göre strateji kullanım düzeyleri

Stratejiler	N	M	Düzye	
Dolaysız	Bellek Stratejileri	41	2,89	Orta
	Bilişsel Stratejiler	41	2,93	Orta
	Telafi Stratejileri	41	3,20	Orta
Dolaylı	Üstbilişsel Stratejiler	41	2,97	Orta
	Duyuşsal Stratejiler	41	2,83	Orta
	Sosyal Stratejiler	41	3,19	Orta
	41	3,00	Orta	

Öğrenciler tarafından en yüksek düzeyde kullanılan strateji türleri, öğrencilerin gerek sözdizimsel yapılarıdaki, gerekse kelime dağarcığındaki eksikliklerine rağmen dili anlama ve konuşmada kullanabilmelerini sağlayan “telafi” stratejileri ($M=3.20$) ve gerek sınıf arkadaşları gerekse bu dili öğreten kişilerle kurulacak iletişimle sosyal ve duygusal olarak öğrenme zemini hazırlayan “sosyal” stratejilerdir ($M=3.17$). Diğerlerine göre daha düşük düzeyde ($M=2.90$) kullanılan bir diğer strateji ise uzun süreli hatırlamayı sağlayan “bellek” stratejileridir. Öğrencilerin en düşük oranda ($M=2.83$) kullandıkları strateji türü ise “duyuşsal stratejiler” olmuştur. “Duyuşsal” stratejiler, kaygı azaltıcı, cesaret ve özgüven verici teknikler içermekte olup aynı zamanda öğrencinin kendisini duygusal açıdan değerlendirmesini sağlamaktadır. İkinci araştırma sorusu Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin dil öğrenme

stratejileri kullanım düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığıdır. Cinsiyet değişkenine göre strateji kullanım oranlarına yönelik T-Testi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 3. Cinsiyete göre öğrencilerin strateji kullanımlarına yönelik T-testi sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	M	S D	t	p
Strateji Kullanımı	Kız	29	3.27	.47784	2.850	.007*
	Erkek	12	2.73	.34074		

*p<.05

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin dil öğrenme stratejileri kullanımlarında kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık [$t(39)= 2,850$; $p=.007$] bulunmuştur. Cinsiyet açısından strateji kullanımı orta düzeydedir. Ancak, kız ve erkek öğrencilerin dil öğrenme stratejileri kullanım düzeyleri arasındaki fark anlamlıdır ($p=.007$). Bu verilere göre, kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha fazla oranda strateji kullanmaktadır. Aşağıdaki tabloda cinsiyet değişkenine göre hangi strateji türünün hangi düzeyde kullanıldığı sunulmaktadır:

Tablo 4. Cinsiyete göre dil öğrenme stratejileri türleri kullanım düzeyleri

Stratejiler	Cinsiyet	N	M	Düzyey
Bellek Stratejileri	Kız	29	3.18	Orta
	Erkek	12	2.60	Orta
Bilişsel Stratejiler	Kız	29	3.14	Orta
	Erkek	12	2.73	Orta
Telafi Stratejileri	Kız	29	3.37	Orta
	Erkek	12	3.03	Orta
Üstbilişsel Stratejiler	Kız	29	3.41	Orta
	Erkek	12	2.54	Orta
Duyuşsal Stratejiler	Kız	29	3.04	Orta
	Erkek	12	2.63	Orta
Sosyal Stratejiler	Kız	29	3.51	Yüksek
	Erkek	12	2.88	Orta

Cinsiyet değişkenine göre strateji kullanımında kız öğrencilerin bütün strateji türlerinde erkeklerden daha yüksek kullanım oranına (M=3.27) sahip olduğu belirlenmiştir. Kız öğrenciler “sosyal” stratejileri yüksek düzeyde (M=3.51), “üstbilişsel” stratejileri de üst düzeye çok yakın oranda (M=3.41) kullanmaktadır. Erkek öğrencilerin strateji kullanım ortalaması ise orta düzeydedir (M=2.73). Ancak bu öğrencilerin özellikle “üstbilişsel” stratejileri (M=2.54) ve “bellek” stratejileri (M=2.60) kullanımları düşük seviyeye çok yakındır. Bu bulgulardan erkek öğrencilerin Almanca öğrenme sürecinde planlama, kontrol, kişisel değerlendirme ve özdenetimin yapılmasını sağlayan teknikleri az kullandıkları sonucu çıkarılabilir. Bulgularda ortaya çıkan bir diğer önemli veri de, her iki cinsiyet değişkeninde kaygı azaltıcı teknikler içeren duyuşsal stratejilerin altı strateji türü içinde en düşük oranda kullanılmasıdır. Araştırmadaki üçüncü araştırma sorusu “Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin yabancı dil öğrenme kaygıları cinsiyet değişkenine göre hangi düzeydedir?” şeklindedir. Bu soruya cevap bulmak amacıyla cinsiyet değişkenine göre T-testi yapılmıştır.

Tablo 5. Almanca öğretmenliği hazırlık sınıfı öğrencilerinin yabancı dil öğrenme kaygı düzeyleri

N	M	SD	Minimum	Maximum
41	91.16	21.19	51.00	128.00

Öğrencilerin yabancı dil kaygı düzeyleri Horwitz ve ark. (1986) tarafından geliştirilen ölçek ile belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrenciler orta düzeyde (M=91.16) yabancı dil kaygısı yaşamaktadır. Cinsiyet değişkenine göre kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için gruplar arasında T-testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6. da sunulmuştur:

Tablo 6. Cinsiyete göre öğrencilerin yabancı dil kaygılarına yönelik T-testi sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	M	SD	t	p
Yabancı Dil Kaygısı	Kadın	29	88.59	19.992	-.672	.506
	Erkek	12	93.73	25.625		

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin yabancı dil kaygı seviyelerine bakıldığında, kız öğrencilerin yabancı dil kaygı ortalamasının (M=88.59,SS=19.99) erkek öğrencilerin kaygı düzeyleri ortalamasından (M=93.73,SS=25.62) daha düşük

olduğu görülmektedir; ancak, yapılan analizde kız ve erkek öğrencilerin yabancı dil kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık [$t(39) = -.672$; $p=.506$] bulunmamıştır. Bu veriye göre cinsiyetler arasında yabancı dil kaygısı açısından anlamlı bir farklılık yoktur, ancak bulgular kız öğrencilerin Almanca öğrenim süreçlerinde erkeklere göre daha az kaygı yaşadıklarını göstermektedir. Dördüncü araştırma sorusunda dil öğrenme stratejilerinin kullanımı öğrencilerin kaygı düzeylerini nasıl etkilemektedir? sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 7. Almanca öğretmenliği hazırlık sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre strateji kullanımı ve yabancı dil kaygı düzeyleri

Strateji Kullanım Düzeyi	Cinsiyet	N	Strateji	Kaygı	Kaygı Düzeyi
			M	M	
Yüksek	Kız	10	3.56	77.9	Orta
	Erkek	-	-	-	
Orta	Kız	19	2.99	93.10	Orta
	Erkek	9	2.84	95	Orta
Düşük	Kız	-	-		
	Erkek	3	2.28	96	Orta

Öğrencilerin dil öğrenme stratejileri kullanımı ve yabancı dil kaygı düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, strateji kullanımı arttıkça, yabancı dil kaygı düzeyinin düştüğü görülmektedir. Yüksek strateji kullanan öğrencilerin strateji kullanım ortalamasının $M= 3.56$ olduğu, yabancı dil kaygı puan ortalamalarının ise $M= 77.9$ olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde orta düzeyde strateji ($M=2.99$) kullanan kız öğrencilerin kaygı puan ortalamaları ($M=93.10$) erkek öğrencilerin kaygı puan ortalamalarından ($M=95$) düşüktür. Bu verilere göre dil öğrenme stratejilerinin yüksek düzeyde kullanılmasının yabancı dil kaygı düzeyini düşüren olumlu bir etken olduğu ve dil öğrenme stratejileri kullanımı yükseldikçe yabancı dil kaygı düzeyinin düştüğü sonucuna varılabilir. Bir diğer önemli bulgu ise, düşük düzeyde ($M=2,28$) strateji kullanan öğrencilerin kaygı puan ortalamalarının, orta ve yüksek düzeyde strateji kullanan öğrencilerin kaygı puan ortalamalarından daha yüksek oluşudur. Bu bulguya göre, strateji kullanımı düştükçe yabancı dil kaygı düzeyinin arttığı söylenebilir.

Tablo 8. Almanca öğrt. hazırlık sınıfı öğrencilerinin yabancı dil kaygı düzeyleri, dil öğrenme stratejileri ve akademik başarıları arasındaki ilişki.

	Düzeş	N	M	%	Akademik Başarı Ortalaması
Yabancı dil Kaygısı	Düşük	7	59.85	17.1	78.14
	Orta	26	89.15	63.4	68.96
	Yüksek	8	119.12	19.5	63.62
Dil Öğrenme Stratejileri	Düşük	3	2.28	7.3	69.33
	Orta	28	2.93	68.3	67.5
	Yüksek	10	3.77	24.4	75.10

Öğrencilerin yabancı dil kaygıları ve akademik başarıları arasındaki ilişkiye bakıldığında, düşük düzeyde (M=59.85) kaygı yaşayan öğrencilerin akademik başarı ortalamalarının diğer öğrencilerin akademik başarı ortalamalarından daha yüksek (M=78.14) olduğu görülmektedir. Kaygı seviyesi yüksek (M=119.12) öğrencilerin akademik başarı ortalamaları, düşük ve orta düzey kaygılı öğrencilerin akademik başarı ortalamalarından düşüktür. Bu verilere göre kaygı seviyesi düşüştüççe öğrencilerin Almanca öğrenme süreçleri olumlu etkilenmekte ve akademik başarıları artmaktadır. Strateji kullanımının akademik başarıya etkilerine bakıldığında, strateji kullanımı arttıçça doğru orantılı olarak akademik başarının da arttığı belirlenmiştir. Strateji kullanımı yüksek (M=3.77) olan öğrencilerin akademik başarıları da diğerlerine göre yüksektir (M=75.10).

Tartışma

Öğrenciler tarafından “telafi” ve “sosyal” ve stratejiler yüksek oranda kullanılıyorken bellek, bilişsel ve duyuşsal stratejiler daha düşük düzeyde kullanılmaktadır. Ünal, Ayırır ve Arıoğul (2011)’un yaptıkları çalışmada da Almanca öğretmenliği öğrencileri “bellek” (M=2.82), “bilişsel” (2.76) ve “duyuşsal” (M=2.71) stratejileri diğer stratejilere göre daha düşük oranda kullanmışlardır. Ünal ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan araştırmadaki bulgular ile bu çalışmadaki bulgular benzerlik göstermektedir. Balcı ve Öğüten (2017) İngilizce öğrenen hazırlık sınıfı öğrencilerinin dil öğrenme strateji kullanımını araştırmış ve en çok üst bilişsel, telafi ve sosyal stratejilerin kullanıldığını belirlemişlerdir. Bu sonuçlar; öğrencilerin detaylı ve derinlemesine kelime öğrenme odaklı çalışma gerektiren hafıza stratejilerine ve kelime öğrenimiyle ilgili tekniklere

yabancı olduklarını, bu öğrenme yollarını genel olarak kullanmadıklarını göstermektedir. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında da kız öğrencilerin bütün strateji türlerini erkeklerden daha fazla kullandığı görülmektedir. Bu durum kız öğrencilerin dil öğrenimi için daha fazla çaba sarf ettiğini ve hedef dili öğrenmeyle daha ilgili olduklarını göstermektedir. Dil öğrenim sürecinde yaşanan kaygı durumu ele alındığında, kız öğrencilerin kaygı seviyelerinin erkek öğrencilere göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha az dil öğrenme kaygısı yaşadığını gösteren diğer araştırma (Deb/ Chatterjee/ Walsh 2010; Janfaza/ Rezaei/ Soori 2014; Na 2007) sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin strateji kullanım oranları yükseldikçe dil öğrenme kaygısının azaldığı ve akademik başarı oranının arttığı görülmektedir. Aynı şekilde kaygı seviyesi düştükçe öğrencilerin not ortalamalarının yükseldiği belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre, altı strateji türü içerisinde öğrencilerin en yüksek oranda kullandığı stratejinin “telafi” stratejileri, en düşük oranda kullandıkları stratejilerin ise “bellek” ve “duyuşsal” stratejiler olduğu belirlenmiştir. Strateji kullanımında cinsiyet değişkenine göre kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık ($p=007$; $p<.05$) bulunmuştur. Dil öğrenme stratejileri ve başarı arasındaki ilişki incelenmiş, yüksek düzeyde strateji kullanan öğrencilerin başarı ortalamalarının, düşük ve orta seviyede strateji kullanan öğrencilerin başarı ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguya göre, strateji kullanımı arttıkça, akademik başarının arttığı söylenebilir. Almanca öğrenimi sürecinde kız ve erkek öğrenciler arasında kaygı düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=.506$; $p>.05$). Dil öğrenme kaygısı ve akademik başarı arasındaki ilişki analiz edilmiş, kaygı düzeyi düşük öğrencilerin yılsonu başarı ortalamalarının, kaygı düzeyi orta ve yüksek seviyedeki öğrencilerin başarı ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Elde edilen bu verilere göre düşük kaygılı öğrenciler ve yüksek strateji kullanan öğrenciler diğer öğrencilerden daha başarılıdır. Bu sonuçlar, yabancı dil öğreniminde strateji kullanımının akademik başarıyı olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan dil öğrenme stratejilerinin yüksek düzeyde kullanmasının sağlanması öğrencilerin dil edinç (Kompetenz) ve edimlerine (Performanz) olumlu etkide bulunacak, temel becerilerin gelişiminin yanında iletişim yetisinin gelişimine de katkıda bulunacaktır. Ayrıca, öğrencilerin dil öğrenme kaygısını azaltmak ve özgüvenlerini arttırmak amacıyla çeşitli grup aktiviteleri yapılmalı, özellikle dil öğrenme kaygısı yüksek öğrencilere farklı partnerle sınıfta konuşma, iletişime geçme, pratik yapma imkânı sağlanmalıdır. Grup etkinlikleri öğrencilerin diğer öğrencilerle etkileşimini artıracak ve daha rahat bir öğrenme ortamı yaratacaktır. Öğretmenin olumlu tutumu, sınıfta yapılan bu tür etkinlikler ve öğrenciler arasındaki pozitif etkileşim, yaşanan dil kaygısını azaltmaya yardımcı olacaktır. Kaygıya neden olan nedenlerden biri yetersiz bir kelime hazinesidir. Kelime anlamının okunurken veya dinleme esnasında bilinmemesi, metindeki yönergelerin anlaşılması, öğrencilerin içsel olarak

kendilerini yetersiz hissetmesine sebep olabilir. Bu sebeple, kelime hazinelerini geliştirecek tekniklerin (Die Kettenmethode, Die Loci Methode, Die PEG Methode, Die Schlüsselwortmethode) uygulanması, öğrenilen kelimeleri pekiştirici alıştırmaların yapılması ve özellikle öğrencilerin kendi sözlüklerini oluşturmaları, aktif kelime hazinelerindeki kelime sayısını yükseltecek ve öğrencilerin kendine güvenlerini artıracaktır.

Kaynakça

- Balcı, Özgül/ Ügüten, Selma Durak** (2017): “Üniversite Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Kullandıkları Dil Öğrenme Stratejileri”, içinde: Journal of Turkish Language and Literature, 3(2), S.41-54.
- Batumlu, Zeynep Didar/ Erden, Münire** (2007): “Yıldız Teknik Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Hazırlık Öğrencilerinin Yabancı Dil Kaygıları İle İngilizce Başarıları Arasındaki İlişki”, içinde: Eğitimde Kuram ve Uygulama, 3(1), S.24-38.
- Bekleyen, Nilüfer** (2005): “Öğretmen Adayları Tarafından Kullanılan Dil Öğrenme Stratejileri”, içinde: Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(2), S.113-122.
- Büyükköztürk, Şener** (2016): Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum (22. Baskı). Ankara: Pegem.
- Chamot, Ana Uhl/ Kupper, Lisa** (1989): “Learning Strategies in Foreign Language Instruction”, in: Foreign Language Annals, 22, S. 13-24.
- Chamot, Ana Uhl/ O’Malley, J. Michael** (1996): “Implementing The Cognitive Academic Language Learning Approach (CALLA)”, in: Oxford, R. (Ed.), Language Learning Strategies Around the World: Cross-cultural Perspectives. University of Hawaii Press, Manoa, S.167–174.
- Cheng, Yuh-Show/ Horwitz, Elaine K./ Schallert, Diane L.** (1999): “Language Anxiety: Differentiating Writing and Speaking components”, in: Language Learning, 49(3), S.417-449.
- Deb, Sibnath/ Chatterjee, Pooja/ Walsh, Kerryann M.** (2010): “Anxiety Among High School Students in India: Comparisons Across Gender, School Type, Social Strata and Perceptions of Quality Time with Parents”, in: Australian Journal of Educational & Developmental Psychology, 10, S.18-31.
- Del Ángel, Martha Catalina/ Gallardo, Katherina Edith** (2014): “Language Learning Strategies and Academic Success: A Mexican Perspective”, in: Universitas Psychologica, 13(2). doi:10.11144/Javeriana.UPSY13-2.11sa
- Duman, Bilal/ Göral, Güldehan Neşe/ Bilgin, Hilal** (2017): “Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Ortamında Yabancı Dil Konuşma Kaygısı Üzerine Nitel Bir Çalışma”, içinde: Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 8(2), S.13-27.
- Ehrman, Madeline E./ Leaver, Betty Lou/ Oxford, Rebecca L.** (2003): “A Brief Overview of Individual Differences in Second Language Learning”, in: System, 31(3), S.313-330.
- Ewald, Jennifer D.** (2007): “Foreign Language Learning Anxiety in Upper-Level Classes: Involving Students As Researchers”, in: Foreign Language Annals, 40(1), S.122-142.
- Fischer, Sylvia** (2005): “Sprechmotivation und Sprechangst im DaF-Unterricht”, in: German as a Foreign Language, 3, S.31-45.
- Genç, Hanife Nalan** (2016): “Yabancı Dil Olarak Fransızca’nın Öğreniminde Kaygı ile Duyuşsal Öğrenme Stratejileri Arasındaki İlişki”, içinde: International Journal of Social Science, 42, S.1-25.

- Gregersen, Tammy/ Horwitz, Elaine K.** (2002): "Language learning and perfectionism: Anxious and non-anxious language learners' reactions to their own oral performance", in: *The Modern Language Journal*, 86, S.562-570.
- Hewitt, Elaine/ Stephenson, Jean** (2012): "Foreign Language Anxiety and Oral Exam Performance: A Replication of Phillips's MLJ Study", in: *The Modern Language Journal*, 96(2), S.170-189.
- Horwitz, Elaine K./ Horwitz, Michael B./ Cope, Joann** (1986): "Foreign Language Classroom Anxiety", in: *The Modern Language Journal*, 70(2), S.125-132.
- Horwitz, Elaine K.** (1986): "Preliminary Evidence for the Reliability and Validity of a Foreign-Language Anxiety Scale", in: *Tesol Quarterly*, 20(3), S.559-562.
- Horwitz, Elaine K./ Young, Dolly J.** (1991): *Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Janfaza, Abusaid/ Rezaei, Yousof/ Soori, Afshin** (2014): "The Relationship Between the Male and Female Language Performance and the Level of Anxiety Among Iranian EFL Students", in: *Journal of Advances in Linguistics*, 4 (3), S.397-401.
- Karasar, Niyazi** (2007): *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Liu, Meihua/ Jackson, Jane** (2008): "An Exploration of Chinese EFL Learners' Unwillingness to Communicate and Foreign Language Anxiety", in: *The Modern Language Journal*, 92, S.71-86.
- MacIntyre, Peter D./ Noels, Kimberly A./ Clément, Richart** (1997): "Biases in Self-Ratings of Second Language Proficiency: The Role of Language Anxiety", in: *Language Learning*, 47, S.265-287.
- Naiman, Neil/ Fröhlich, Maria/ Stern, Hans/ Todesco, Angie** (1978): *The Good Language Learner*. Toronto: Ontario Institute For Studies in Education. ISBN: 1-85359-313-3.
- Nerlicki, Krzysztof** (2011): "Soziale Angst – Kommunikationsangst - Sprech angst beim Fremdsprachen lernen. Einige Bemerkungen zum Problem, warum manche Lernenden nicht gern sprechen", in: Grucza, Franciszek; Zimniak Pawel und Grzegorz Pawłowski (Hg.): "Die deutsche Sprache, Kultur und Literatur in polnisch-deutscher Interaktion", Zielona Góra, ISBN 978-83-60729-28-1, S.149-167.
- Nunan, David** (1997): "Does Learner Strategy Training Make A Difference?", in: *Linguas Modernas*, 24, S.123-142.
- Oxford, Rebecca L.** (1990): *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*, Boston: Heinle & Heinle.
- Oxford, Rebecca L.** (1999): *Anxiety and The Language Learner: New Insights*, in: Jane, A. (Ed.), *Affect in Language Learning*, Cambridge University Press, S.58-67.
- Rifat, Mehmet** (1998): *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. ISBN:978-975-363-635-0
- Rogers, Jenny** (1989): *Adults Learning*, Great Britain: Open University Press.
- Saydı, Tilda Navaro** (2007): *Yabancı Dil Öğrenmede Başarı Şifreleri: Öğrenme Stratejileri*, İstanbul: Bileşim Yayınları.
- Sellers, Vanisa D.** (2000): "Anxiety and Reading Comprehension in Spanish as a Foreign Language", in: *Foreign Language Annals*, 33, S.512-521.
- Spielberger, Charles D./ Gorsuch, Richard L./ Lushene, Robert E.** (1970): *Manual for the State-Trait Anxiety Inventory*, Palo Alto: Consulting Psychologists Press.
- Stern, Hans Heinrich** (1975): "What Can we Learn From the Good Language Learner?", in: *Canadian Modern Language Review*, 31, S.304-318.

- Ünal, Çiğdem/ Ayırır, İrem/ Arıoğul, Sibel** (2011): “İngilizce, Almanca ve Fransızca Öğrenen Üniversite Öğrencilerinde Yabancı Dil Öğrenme Stratejilerinin Kullanımı”, içinde: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41, S.473-484.
- Wilson, Jean T. S.** (2006): Anxiety in Learning English as a Foreign Language; Its Associations with Students Variables, with Overall Proficiency, and with Performance in an Oral Test, (Unpublished doctoral dissertation), The University of Granada, Granada, Spain.
- Wong-Fillmore, Lily** (1979): Individual Differences in Second Language Acquisition. In Fillmore Charles. J/ Wang, William S. Y./ Kempler Daniel (Eds.), Individual differences in language ability and language behaviour. New York: Academic press, S.203-228, eBook ISBN: 9781483263205
- Yılmaz, Didem/ Sakarya Maden, Sevinç** (2016): “Dil Öğrenim Sürecinde Almanca Öğretmen Adaylarının Kaygı Tutumlarına İlişkin Bir Araştırma”, içinde: Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 6(2), S.201-211.